پوختەی ئیدیتکراوی وتووێژی ئەسەد نەدینیان لە “کاناڵی دیدار” لەگەڵ موئەیەد ئەحمەد

دەربارەی ڕووداوەکانی عێراق و کوردستان

ئەسەد نەدینیان: ناڕەزایەتی و خۆپیشاندانی خەڵک چ لە عێراق و چ لە کوردستان هەر بەردەوامە… دەسەڵات لە دەی ئەم بارودۆخەدا هەر جارە بەڵێنێک ئەدا بۆ چارەسەری وەزعەکە، بەڵام دەستبەرداری هێرش نەبووە بۆسەر خۆپیشاندەران و سەرکوتکردنیان. ئیستاش لەم بارەدۆخەدا پڕۆژە یاسایەکیان هێناوە بۆ “دادگای فیدرالی” عێراق کە خەریکە “مەرجەعیەتی” دینی بکاتە حەکەم بۆ یەکلاکردنەوەی بریارەکانی ئەم دامەزراوەیە. ئەم پڕۆژە یاسایە و شێینەواری چیە؟ وە بۆچی ئیستا؟

موئەیەد ئەحمەد: مەبەستی ئیسلامیەکان لەم پڕۆژەیە ئەوەیە کە دەستیەکی (هەیئەیەکی) “فەقیهی” بە “دادگای فیدراڵی” عێراق، کە دادگایکی گشتی هەموو عێراق و کوردستانیشە، دابنێین تا زامنی پیادەکردنی “شەریعەی ئیسلامی” بێت لەم دادگایەدا و هەقی ڤیتۆشی هەبێت. دیارە ئەم دەستەیە ئەبێ لە نوینەرانی هەر دوو مەزهەبی شیعە و سونە لە عێراقدا پێکهاتبێ. زۆر لە فراکسیۆنە پەرلەمانیەکانی ئیسلامیەکان پێدائەگرن لەسەری وە وا دانراوە کە ڕۆژی دووشەممە (۱۵-۳-۲۰۲۱) لە پەرلەمان بریاری لە سەر بدرێت. لە هەمان کاتدا، دیبەیت لەسەر ئەوە هەیە کە ئەو دەستەیە دەوری مەشوەرەتیان هەبێت، یا ئەندامی دادگاکە بن و بە هەقی ڤیتۆوە. دیارە ئەوانەی پڕۆژەکەیان هیناوە نیازیانە ئەم یاسایە بسەپێنن وەک ئەوەی کە لە ئێراندا هەیە بە ناوی “ئەنجومەنی تەشخیسی بەرژەوەندی ڕژیم”. خەڵك بەرنگاری ئەم کارەی ئیسلامیەکان بوەتەوە بەتایبەت لە سەشیال میدیادا و ناڕەزایەتی خۆیانیان دەربڕیوە وە گەر ئەم پڕۆژەیە فەرزبکەن سەنگەرگرتن و شەڕنخۆشکردنێکی تری ئیسلامی سیاسیە لە ئاستی دەوڵەت و لە نیو داداگادا بۆ سەقامگیرکردنی خۆیان وە زۆربەیەکە لە ژیانی مەدەنی.

ئەوەی گرنگە لەمبارەیەوە ئەوەیە کە ئەم هەوڵ و تەقەلایەی ئیسلامیەکان لە کەش و هەوایەکدا بەڕێوە ئەچێ کە خۆیان لە ئەسڵدا دەرگیری قەیرانیکی گەورەن، و ئەم هەوڵەیان لە ئاکامی سەرکەوتن یا

خود سەقامگیر بوونی زیاتریان نیە.

یەکێک لە پایەکانی نیزامی سیاسی بورژوازی، بە دیاریکراوی نیزامی سیاسی بورژوا لیبرالی، ئەوەیە کە یاسا و دادگا سەربەخۆ بێت لە دامودەزگاکانی تری دەوڵەتی بورژوازی. بەم جۆرە گەر ئەمان ئەم یاسایە تێپەڕێنن بە سەر عێراقدا، بە مانەیەک، جارێکی تر زەربەیەک ئەدەن لەو سەربەخۆییە ڕووکەشییەش کە خودی دەسەڵاتداریەتی بورژوازی ئەمڕۆی عێراق ئیدیعای ئەکات، لە نیوان دادگا و دەزگاکانی تری دەوڵەتدا وە زەربەدانێکە لە مەدەنیەتی دەوڵەتی بورژوازی بە گشتی لە عێراقدا کە ئاکامەکانی لە دواشیکردنەوەدا لە زەرەری جەماوەری زەحمەتکێش و ژنان ئەشکێتەوە. هەر بۆیە ئەم کارەی ئیسلامیەکان سیاسەتێکی کۆنەپەرستانە و دژە ئازادیە و پێویستە هەموو ئازادیخوازێک هەڵوەستی هەبێ بە دژی.

لە دەستوری ٢٠٠٥ عێراقدا هاتووە کە هیچ یاسایەک نابێ پێچەوانەی شەریعەی ئیسلامی بێت، ئەمەش بەهانەی داوە بەدەست ئەم هێزە ئیسلامیانەوە کە هەوڵبدەن لە دادگای فیدراڵیدا دەستێیکیان هەبێ و بەرگری لە جێبەجیکردنی شەریعەت بکات. هەر بۆیە پێویستە لە بنەرەتدا هەوڵ بدرێ کە شەریعەی ئیسلامی لە دەستوردا وەلابنریت، و خەبات بکەین بۆ ئەنجامدانی و ئەمش بکرێتە کەمپەنێکی بەهیز بۆ ڕەتدانەوەی ئەم پرۆژەیەی ڕەوت و حزبەکانی ئسیلامی سیاسی و پاشەکشە پێکردنیان.

ئەسەد نەدینیان: دەسەڵاتی دوای ڕوخانی ڕژێمی سەدام حسین دەسەڵاتێکی قەومی و مەزهەبیە کە تێکەڵەیەکە و یەکدەست نیە. ئەڵبەتە جمهوری ئیسلامی بە سەرکوتی شۆڕش هات و "مەرکەزی ستراتیژی بەرژەوەندیەکانی" نیزامی ئێرانی دامەزراند، و خۆی فەرزکرد. لە وەزعی عێراقدا چەندە چانسی ئەوە هەیە کە دەسەڵات ببێتە ستراکچەرێکی دامەزراو و سەقامگەر بەو کەشمەکەشانەی کە ئێستا هەیەتی؟

موئەیەد ئەحمەد: دەسەڵاتی ئیسلامی سیاسی لە عێراقدا وەک ئێران نیە. هەر وەک خۆت وتت، لە ئێراندا شۆرشیک بووە وە لەسەر بناغەی سەرکوتی ئەو شۆڕشە، لە لایەن هێزەکانی دژە شۆڕشی ئیسلامی سیاسیەوە، ڕژێمی ئیسلامی و یاساکانی سەپێنراوە و بە هەموو مانای ووشە "کۆماری ئیسلامی ئێران" دامەزرێنرا. بەڵام ئیسلامی سیاسی لە عێراقدا هەر لە یەکەم ڕۆژی هاتنیەوە بۆ ناو گۆڕەپانی دەسەڵاتداریەتی پڕ لە ناکۆکی بووە و ئیستاش هەیە، و لە پێوەند بە سازدانەوەی دەوڵەت لە عێراقدا، لە لایەن ئەمریکاوە، هاتەتە ناو

“پرۆسەی سیاسی” و حوکمڕانییەوە.

ئەمریکا پاش ڕوخاندنی ڕژیمی بەعس و داگیرکردنی عێراق کەوتە دەوڵەت و ڕژیم دروست کردن، و ڕەوتە ئیسلامییەکان و حزبەکانیان هاتنە ناو بازنەی بەڕێوەبردنی کاروباری دەوڵەت لە پەیوەند بەم دەوڵەتسازییەی ئەمریکا و ئەم پرۆسەیەوە، و توانیان دەسەڵات و هێزیان هەبێ و حوکمڕانی بکەن. پێشتر زۆربەیان وەک هیزی میلیشی هەبوون و بنکەی کۆمەڵایەتیان لاواز بوو، ئیستاش لاوازە، و هەر حزب و لایەنیکیان کە بیویستایە لە دەسەڵاتداری نزیک ببێتەوە، ئەبوایە بێتە ناو ئەم پرۆسەی دەوڵەتسازییەی ئەمریکاوە کە ناوی نراوە “پرۆسەی سیاسی”.

بەهەر حال، دەسەڵاتداری ئیسلامی سیاسی لە عێراقدا، لە ئاکامی ئەوەوە نەبووە کە هێزێکی کۆمەڵایەتی گەورە بووبێت و هاتبێ و دەسەڵاتی گرتبێتە دەست، یا خود شۆڕشیکی لە ناو بردبێت و ئینجا فەرمانڕەوایی بکات، وەک ئەوەی لە ئیراندا ڕوویدا. ئەم ڕەوت و هیزانەی ئیسلامی سیاسی هەمیشە لەم ناکۆکییەدا ژیاون، کە لە لایەک، نیزامێکی سیاسی بورژوازی هەیە کە بە پاڵپشتی بورژوازی ئیمپریالیستی و جیهانی دروست کراوە لە عێراقدا، و لە لایەکی ترەوە، ئەمان لە دەسەڵاتدان بە هۆی ئەم دەوڵەتەوە و لە پەیوەند پێوەی.

لە ڕاستیدا ئەو پرۆسەیە کە ئیسلامی سیاسی بتوانی لە عێراقدا هاوسەنگی هێز بگۆڕێت لە بەرژەوەندی خۆی تا ئاستی ئەوەی کە عێراق ببێتە ڕژێمێکی ئیسلامی تەواو عەیار، لە گەڵ ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەردا چوە دۆخێکی ترەوە کە دۆخی قەیران و خەستبوونەوەی ناکۆکییەکانی خودی ئەم ڕژیمەی ئیسلامی سیاسییە. ئەوەی کە ئەم ئیسلامیستانە هاتوون لە ئیستادا ئەم پڕۆژەیە بسەپێنن و دادگای فیدراڵی ئیسلامیزە بکەن و سوود لەو مەسەلە دیاریکراوە وەرگرن کە لە ناو دەستوردا جێگیرکراوە، ڕزگاریان ناکات لە قەیران و ئەو پرۆسە ڕوو لە داچونەی کە تێیکەوتوون.

سەرجەم ئەم پرۆسەیە و کیشمەکێشی دوو باڵی وە سێ باڵی ناو ڕژیمی عێراق ڕوون نابێتەوە بۆمان گەر ئەم قەیرانە و ئەم ناکۆکیانە نەناسین. بەدەر لە ململانێی نیوان باڵەکانی ئیسلامی سیاسی شیعە، ئەتوانین بڵێین کە دوو باڵی سەرەکی هەیە لە پێکهاتەی ڕژیمی سیاسی بورژوا قەومی و ئسیلامی عێراقدا.

یەکەمیان، ئەم نیزامە سیاسییەی بورژوازییە کە بە پاڵپشتی ئەمریکا و بورژوا ئیمپریالیستی ڕۆژئاوایی و بورژوازی نیودەوڵەتی دامەزراوە.

ئ□ب□تە ئەمریکا هیزی سەربازی هەبێ لە عێراقدا یا نە، لەو مەسەلەیە ناگۆڕیت. ئەمە بەشیک و باڵێکی بناغەیی ڕژیمی سیاسی بوروازژی دەسەڵاتدارە و لە بناغەدا سەر بە ئەمریکایە و بەشەکەی تر وە یا باڵەکەی تری ڕژێم، ڕەوتەکانی ئیسلامی سیاسیە بە هەموو لایەنەکانیەوە کە بۆ خۆشیان چەند باڵی و چەند لایەنین و تەنانەت هەندیکیان ڕاستەوخۆ "موالین بۆ ئیران" و گرێدراون بە ئیرانەوە و سیاسەت و ستراتیژی ڕژیمی ئیسلامی ئیران ئەبەنە پێشەوە لە عێراقدا.

ئەسەد نۆدئینان: لەم دوایانەدا پاپا سەردانی عێراقی کرد و دیداری ئەو لەگەڵ عەلی سیستانی ئەنجامدرا. ئەوە ڕۆشنە کە مەرجەعیەت لە عێراق کێشە ودابر□انی هەیە لە گەڵ رژیمی ئسیلامی لە ئێران و ولایەتی "فەقهی". هەروەها کازمی ڕۆژی ٦ مارس کە ڕۆژی دیداری سیستانی و پاپا بوو وەک ڕۆژی لیبوردنی گشتی ڕاگەیاند. وا دەرئەکەوێت کە ئەیەویت بەدیلێک بدات بۆ وەڵامدانەوە بەم وەزعە ناکۆکە. ئەم سەردانەی پاپا چەند ئەکەوێتە نیو چوارچێوەی کێشمەکێشەکانی ناوخۆی عێراق کە ڕوخساری کێشمەکێشی ئەمریکا و ئیرانی پێوە دیار بێت؟

موئەیەد ئەحمەد: دیداری پاپا و سیستانی پەیامێکە بۆ ئیران کە بورژوا ئیمپریالیستی ڕۆژئاوا، ئەوەندەی پەیوەست بێت بە "مەزهەبی شیعی"وە، لەگەڵ "مەرجعیەتی" سیستانی و "نەجەف"دان و هاوئاهەنگن. ئەمەش بۆخۆی سیگناڵ ناردنێکە بۆ ئیران کە پاپا و ڕۆژوئاوا ئیعتراف بە "مەرجەعیەتی نەجەف" و عەلی سیستانی ئەکەن، وەک نوینەرایەتی "شیعەی" جیهانی و لۆکاڵی عێراق. "پرۆسەی سیاسی" دوای ساڵی۲۰۰۳ لە سەر ئەم بنەما□ دامەزرێنراوە کە ئیسلامی سیاسی شیعەی سەر بەم "مەرجەعیەتە" هاوئاهانگە لەگەڵ سیستمی بورژوازی جیهانی و رۆژئاوایی و لەگەڵ دامەزراندنی دەسەڵاتی بورژوا قەومی و تایفی لە عێراقدا.

گەر باسی بنکەی کۆمەڵایەتی لایەنگرانی"مەزهەبی شیعە"ش بکەین، ئەوە ئەو بنکە کۆمەڵایەتیە زیاتر سەر بەم "مەرجەعیەتەی نەجەفە"، گەر تا ڕادەیک بتوانی ڕژیم سەقامگیر بکات. سەرجەم ئەمانە ناکۆکی و ڕیگرین بۆ رژێمی ئیران لە پەیوەند بە نفوزی لە عێراقدا، و ئەتوانم بڵیم، کە جمهوری ئیسلامی ئێران بۆی ناکری ڕژیمێکی سیاسی ئیسلامی وەک ئەوەی خۆی بسەپێنی لەم وولاتەدا.

ئەوەی کە ئیستا ڕژیمی ئیسلامی ئیران ئەنجامی ئەدات لە عێراقدا بە پلەی سەرەکی لە ڕێگەی هێز و حزبەکان و میلیشیاکانی ئیسلامی سیاسی شیعەوەیە وەک حزبی دەعوەی مالکی بە پلەی سەرەکی، و هەندی لە حزب و هیزە میلیشیاکانی تر، ئەمە جگە لە هێزەکانی تری دەرەوی

ڕەوتەکانی ئیسلامی سیاسی شیعە لە چەشنی یەکیەتی نیشتمانی کوردستان و هێزەکانی تر کە لە بازنەی بەرژەوەندی دوو تەرەفە و نفوزی جیوسیاسی ڕژێمی ئێراندان. ئەوە ڕۆشنە کە هەموو هیزەکانی ئیسلامی سیاسی شیعە پەیوەندیکیان بە ئێرانەوە هەیە وە ستراتیژێکی گشتی کۆیان ئەکاتەوە بەڵام ئەوەی کە بگاتە ئەو ئاستەی بتوانن ڕژێمێکی ئیسلامی لە ژیر سایەی کۆماری ئیسلامی ئێراندا بهێننە ئاراوە لە عێراقدا، ئەوە ناکرێ و بۆیان مەیسەر نابێ.
ئەڵبەتە دەستتێوەردان و نفوزی ڕژێمی ئیران لە عێراقدا، لە ڕێگەی حزب و هێزەکانی ئیسلامی سیاسی شیعە و لایەنەکانی تر، دەوری سەرەکی هەیە لە سەر ژیان و ڕەوندە سیاسیەکانی عێراق، بەڵام ئەمە پێ لە ناکۆکیە و ئاڵۆزە، وە ئەوەی کە ڕژێمی سیاسی لە عێراقدا بە تەواوی ساغ بێتەوە بۆ لای ئێراندا، ئەوە نابێت. بە بڕوای من عێراق خاڵی لاوازی ستراتیژی ئێرانە لە ناوچەکەدا و ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەر بەجارێ ئەو پڕۆسەیەی تێک شکاند و ئیتر ڕەوەندەکە چوتە شێوەیەکی تر. وە ئەگەر ڕاپەڕین زیاتر بەرەوپێش بچێت لە عێراقدا ئەوە بە تەواوی دەرگا لە سەر جێبەجێبونی ئەو ستراتیژیەی ئێران دادەخا.

ئەسعەد نەدینیان: .... لە ناو جەرگەی ئەم بارودۆخەدا پڕۆژەی “گفتوگۆی نیشتمانی” لە ئارادایە کە کازمی، دوای سەردانی پاپا، ڕێکی ئەخا و بڕیارە هەموو لایەنەکان بانگ بکرێن بەشدار بن. ئەمە لە کاتێکدایە، کە کێشە هەیە لە نیوان حکومەتی هەریمی کوردستان و دەسەڵاتی مەرکەزیدا، و مەسەلەی دادگای فیدراڵی هاتۆتە پێشەوە و زۆر کێشەی تر… ئەم پرۆژەیە لە کوێی ئەم وەزعەدا قەرار ئەگرێت؟

موئەیەد ئەحمەد: وەک ووتم، ڕاپەرینی ئوکتۆبەر زەربەیەکی گەورەی داوە لەم ڕژێمە. ڕاپۆرتەکان باس لەوە ئەکەن کە نزیکەی ٦٠ ڕیکخراو و گرۆپ و حزب دروست بووە، و بەجۆریک خۆیان پەیوەستکردۆتەوە بە ڕاپەرینەوە، کازمی مەبەستی ئەوەیە کە پەیوەندیک دروست بکات لە نیوان هەڵبژاردن و ڕاپەڕیندا، و ئەیەوێت ئەم لایەنانەی کە کازمی و حزبەکانی تری دەسەڵات دروستیان کردوون لەناو ڕاپەرینەکدا، لە ڕێگەی ئەو کەسانەی کە جێگەوپێگەیەکیان هەیە لە ناویدا، ئەم دایلۆگە بکەن و لایەنێک بن لە “گفتوگۆی نیشتمانی”. ئەمە جگە لەوەی دەنگۆی ئەوەش هەیە کە گوایا بەشێک لە بەعسیەکانیش بێنە ناو ئەم گفتوگۆیەوە. سەرجەم ئەم سیناریۆیە، بەشیکە لەوەی کە لە قەیراندان وە نفوزی کۆمەڵایەتیان لەق بووە. هەر بۆیە ستراتیژکەیان بە جۆریک ئەوەیە کە ئیحتوای ئەم ناڕەزایەتیانە و ڕاپەرینەکە بکەن لە ڕێگەی ڕابەرە ڕیفۆرمیستەکانی وە ئەوانەی ئەیانەوێت قەزیەکە بفرۆشن.

بەڵام ئەمە دادیان نادا چونکە قەیرانەکەیان لەوە گەورەترە بەم شێوەیە چارەسەربکرێت.

ئەسەد نەدینان: ... کۆمۆنیستەکان، ئەبێ چی بکەن بۆ ئەم وەزعە کە ئەم ناڕەزایەتیانە ئاوەها بۆ فراوانی دەسەڵاتی خستۆتە ژێر پرسیارەوە و خەڵك بە هیچ لەم سیناریو بەدیلانە وەڵامی پۆزەتیقی نەداوەتەوە، کۆمۆنیستەکان ئەرکیان چییە کە خەڵک بتوانێ نەفەسی بدات و کەمێگە ئازادی هەبێت؟

موئەیەد ئەحمەد: لە باری سیاسییەوە یەکەم شت ئەوەیە کە ئیمەش ئەبێ پێداگرین لە سەر ئەوەی کە ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەر ویستی تەواوی ڕژێمەکە وەلا بنێت، وە ئەبێ پێداگرین لە سەر ئەوەی کە هیچ جۆرە چارەسەرێ نیە و هیچ جۆرە چاکسازیەک ناتوانی وەڵامی کێشەکانی جەماوەر بداتەوە تا ئەم ڕاپەڕینە و ئەم جەنگەی کە ڕوویداوە بە ئامانجەکانی خۆی نەگات.
ئەوەی کە ڕوویداوە جەنگێکی گەورەیە و نزیکەی هەزار کەس گیانی لەدەست داوە، ئەمە جگە لە دەیان هەزار بریندار و هەزاران لە گیراوان و فرێنراون و بێسەروشوێن کراوان. ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەر ٢٠١٩ کە تا ئیستاش بە شێوەیەک بەردەوامە، جەنگێکی هەمەلایەنە و بزوتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی گەورەیە و ئەبێ بەردەوام کاربکەین کە ئەم قەیرانەی ڕژێم قووڵتر بکرێتەوە و بوار نەدرێت بە چاکسازی و هەڵبژاردن وە وادەی درێی دەسەڵات و هیزەکانی، بزوتنەوە شۆرشگێڕانەکە لە باربەرن. وە ئەمە مەسەلەیەکی پرنسیپی و بناغەیی ئیمەیە چونکە بە سادەیی پرنسیب و ئامانجی شۆرشگێڕانەی ڕاپەڕینەکە خۆیەتی.

دووهەم: بورژوازی هاتووە هەڵبژاردن ڕێک ئەخا، و هیزە شۆرشگیرەکانی ڕاپەرینش ڕەتی ئەکەنەوە. لە بەرامبەردا، پێوستە کریکاران و هەژاران و جەماوەری ئازادیخوازی ناڕازی و شۆرشگێڕ ڕیزی چینایەتی خۆیان ڕێکبخەن، لە دەرەوی هەڵبژاردن و پەرلەمانتاریزم، و لە هەر ئاستێکدا بێت. هەر لەم ڕاستایەشدا پێویستە کرێکاران ئەم فرسەتە بەکاربهێنن تا ڕیکخراوە خەباتکارە جەماوەرییەکانیان دروست بکەن، ڕیزەکانی ڕاپەرین کە زیاتر کڕیکاران و زەحمەتکێشان وە کرێکارانی بێکاری گەنجی کچ و کوڕن، خۆیان ڕیکخراو بکەن بە ئاسۆیەکی ڕۆشەن وە بە ئاراستەی ئەوەی کە لەم نیزامە ڕزگاریان بێت تا بتوانن بەرەو ئەنجامدانی بەرنامەی ئاڵۆگۆری ڕیشەیی ئابوری و کۆمەڵایەتی هەنگاو بنێن.

سێهەم: مەسەلەی ژنان کە نیوەی کۆمەڵگەیە کێشەیەکی گەورەیە لە عێراقدا. دەسەڵاتی ئیسلامی سیاسی بە ڕاستەوخۆ دوژمنی سەرسەختی ژنان و ئازادی و یەکسانیانە و لە جەنگێکی بێ ئەماندایە لەگەڵ نیوەی کۆمەڵگەدا. لە ئاکامی پرۆسەی پەرەسەندنی ئابوری و کۆمەڵایەتی و سیاسی و ڕۆشنبیریی دوو دەیەی ڕابردوو، ژنان ڕۆڵیان زیاتر بەرجەستە بۆتەوە لە کێشمەکێشی کۆمەڵایەتی و چینایەتیدا، و هاتونەتە گۆڕەپانی سیاسییەوە، بە تایبەت لە ڕاپەرینی ئۆکتۆبەرەوە. لە ئێستادا پێکهاتەی کۆمەڵایەتی چینی کریکار گۆڕاوە و جێگەوێگە و ڕۆڵی کۆمەڵایەتی ژنی کریکار و زەحمەتکێش و ژنی بیکارکراو و چەوساوە لە کۆمەڵگەدا زیاتر بووە، وە زۆربەی هەرە زۆری ئەوانەشی کە لە زانکۆکان و مەعهەدەکان دەرئەچن، کچ و کوڕ، لە هەر پێشینەیەکی چینایەتی ووردە بورژوایەوە هاتبن، ئێستا پەیوەست بوون بە ڕیزی پرۆلیتاریاوە وە بیکاری تەنگی پێهەڵچنیون، بەم پێیە، ژنان و کچانی پرۆلیتاریا بوون بە هێزیکی کۆمەڵایەتی گەورە لە عێراقدا. هەر بۆیە، نەک هەر ئەبێ ئاڵای ئەم هێزە پرۆلیتاریە بەرزبکرێتەوە لە بواری خەبات بۆ ڕزگاری ژنان وە بەرگری لە بەرژەوەندە چینایەتیەکانیان، بەڵکو ئەبی ئەم توێژە لە ژنان ڕۆڵی ڕابەری سەرجەم بزوتنەوەی ئازادیخوازانەی ژنان بگێڕن.

ژنانی کرێکار و زەحمەتکێش و بێکارکراو، گەورەترین باجیان داوە و زۆربەی کارەساتەکانی چەوساندنەوەی ژن بەگشتی لە کۆمەلگەدا، لە سەری ئەماندا شکێنراوەتەوە. لە ئیستادا کارکتەری بزوتنەوەی ڕزگاریخوازانەی ژنان مەرکی خەباتی ئەم توێژە پرۆلیتاریانەی پێوەیە. هەر بۆیە پێویستە کە دەوری پێشڕەویی ببینن هەم بە ڕێکخستنی خەباتی ڕۆژانەیان وەک بەشێک لە بزوتنەوەی کریکاری و سۆشیالیستی، و هەم بە بەرەوپێشچوون و بەهێزکردنی بزوتنەوەی ڕزگاریخوازانەی ژنان.

بزوتنەوەی ڕزگاریخوازانەی ژنان لە عێراقدا بەکردەوە هاوخەباتە لەگەڵ سەرجەم خەباتی شۆڕشگێرانەی سۆشیالیستی پرۆلیتاریا وە پرۆسەی گۆڕانکاری شۆڕشگێرانە و ڕاپەڕین. دیارە مەبەست ئەوە نیە کە بەشداری ژنان لە ڕاپەڕیندا هەر تەنها پاڵپشتی ڕاپەڕینەکە بێت بەڵکو مەبەست ڕۆڵبینینیانە لە گۆڕینی ڕاپەڕین بۆ ئاراستەی ئامانجی شۆڕشگێرانە و ئازادیخوزانە کە ئازادی و یەکسانی ژنان پێکهاتەیەکی بنچینەییەتی.

چوارهەم: گەنجانی کچ و کوڕ، کە زۆربەیان یا بێکارکراون و یا کرێکارانی ڕۆژانە و زەحمەتکێشن وە یا دەرچووەکانی زانکۆ و

مەعهەدەکانن، بە هەموویان تەیزگەلەکی گەورەی کۆمەڵایەتین و بەشێکن لە پێکهاتەی چینی کرێکار، بەڵام هێشتا نە لە نەقابەدا خۆیان ڕێکخستووە و نە لە کاتی ڕاپەڕین ئۆکتۆبەریشدا توانرا خۆیان ڕێکبخەن لە ڕێکخراوەی جۆراوجۆردا لەوانە گروپی خەباتکارانە و بە کۆمەڵەی سەربەخۆی خۆیان.
هەموو ئەوانەی کە باسم کردن ئەرکی دەستبەجێی کۆمۆنیستەکانە کە کاری لەسەر بکەن، و هەر هەنگاوێک و سەنگەرگرتنیک لەم بوارانەدا ئەبێتە هۆی بەهیزکردن و پتەوکردنی بزوتنەوەی سۆشیالیستی پڕۆلیتاریا و پڕۆسەی شۆڕشگێڕانە و ڕاپەڕینەکە. پێویستە ئەم ماوەیەی کە هیشتا ڕاپەڕین فراوان نەبوەتەوە بەکار بهینریت بۆ ئەوەی بتوانرێ لە گەسەندنی داهاتوویدا هەنگاوی گەورە بنرێت بۆ پیشەوە.

ئەسەد نەدینان: ... ئیستا حزبە قەومیەکانی کوردستان لە لایەکەوە لە گەڵ قەیرانەکی گەورە و ئیعترازی خەڵک ڕووبەڕووون، وەک چۆن رژیمی مەرکەزی لە عێراق ڕووبەڕووەیەتی، و لە لایەکی ترەوە کێشەیان هەیە لە گەڵ دەسەڵاتی مەرکەزیدا و هاوسەنگی هێزی پێشوویان ئیستا گۆڕاوە. ئەمە چ جێگە و رێگەیەکی هەیە؟

موئەیەد ئەحمەد: گەر بوار هەبێت، پێش وەڵامی پرسیارەکەت باسی ڕووداوێکی ئەم دوایيانەی کوردستان بکەم. (پارتی) (حزبی دیموکراتی کوردستان) بە بڕیاری دادگا شەش چالاکەوانی ناڕەزایەتیەکانی ئەم دوایيانەی کوردستانی زیندانی کردووە، وە فەرمانی ٦ سال زیندانی بە سەریاندا داوە. ئەم کارەی (پارتی) هەمان کردەوەی ڕاکێشانی یاسا و دادگایە بۆ ژێر ڕکێفی میلیشیا و دەسەڵاتی ئەستبدادی وە دکتاتۆریەت. ئەڵبەتە ئەمە پێشهاتێکی زۆر خەتەرە و پێویستە بەری پێبگیریت وە نەهێڵرێت سەربگرێ کە یاسا و دادگا بکرێتە ئامڕازی دەسەڵاتی میلیشیایی و ئیستبداد. ئەوە گرنگە بۆ پرۆلیتاریا و ئازایخوازان کە نەهێڵرێت ئەو سەربەخۆیە ڕوکەشیەی کە دادگا و یاسا هەیەتی و بورژوازی دەسەڵاتدار ئیدیعای ئەکا، وەلابنریت و بچێتە خزمەتی دەسەڵاتی میلیشیایی (پارتی)یەوە. دیارە هەنگاوی یەکەم لەم بوارەدا فشار خستنە سەر (پارتی)ە کە ئەو چالاکەوانانە بەر بدات.
بچمەوە سەر وەڵام بۆ پرسیارەکەت، وەزعی کوردستانیش بە هەمان شیوەی عێراقە. گەر سەیری ڕاپەڕینەکەی دیسمبەری٢٠٢٠ بکەین، ئەوەی کە سێ مانگ پێش ئیستا لە هەردوو پارێزگای سلێمانی وە هەڵەبجە ڕوویدا، ئەبینین کە هەموو شوێنەکانی گرتەوە، و گەر ئەو سەرکوت و

تیڕۆرە نەبوایە لە ناوچەی بادینانی ژێر دەسەڵاتی پارتی بە هەمان شیوە لەوەش بڵاو ئەبوەوە. ناڕەزایەتی بەرامبەر دەسەڵاتداریەتی لە کوردستان لە هەردوو ناوچەکەدا هەیە و بەهیزە بەڵام بە هۆی هاوسەنگی هێز لە ناوچەی ژێر دەسەڵاتی (پارتی)دا بزوتنەوەی ناڕەزایەتی جەماوەر نەیتوانیوە بێتەدەر.

دەسەڵاتی بورژوا ناسیۆنالیست لە کوردستاندا لە سەر بورکانی قەیرانێکی گەورە وەستاوە و هەر وەک چۆن لە عێراقدا پرۆسەی دامەزراندنی نیزامێکی ئیسلامی لەگەڵ ڕاپەرینی ئوکتۆبەردا گەیشتۆتە کۆتایی ڕیگەیک کە گرتبویە بەر و ڕاپەڕین بنکەی کۆمەڵایەتی ئیسلامی سیاسی لەرزاند، لە کوردستانەش بە شیوەیەکی تر دەسەڵاتداریەتی ناسیونالیزمی کورد لە پڕۆسەیکدا گەیشتۆتە قۆناغی کۆتایی خۆی و لە دەورەیەکی ڕێگوزەری قەیرانداردایە. ئەوەی کە هێزی سۆشیالیستی و کرێکاری لە کوردستاندا ئەو هیز و توانایەی پەیدا نەکردووە تا بتوانی ئەم قەیرانە بگۆڕیت بە شۆرشیک و بە ڕاپەرینێکی کۆمەڵایەتی گەورە، لەو ڕاستیە کەم ناکاتەوە کە پرۆسەکە و قەیرانی دەسەڵاتی بورژوا ناسیۆنالیزم دەستیپێکردووە و بوەتە واقعێکی مێژووی.

هەم دەسەڵات لە عێراق و هەم لە کوردستان لە قەیراندا ئەژین و گفتوگۆکانی نیوانیشیان مۆرکی ئەم قەیرانەی پێوەیە. گەر باسمان لەسەر گرتنەبەری سیاسەتێکی کۆمۆنیستی بێت ئەوە زۆر گرنگە کە لەم ماوەیەدا بتوانین بزوتنەوەی ناڕەزایەتی جەماوەری وەک بزوتنەوەیەکی سەرتاسەری عێراق بەرەوپێشبەرین، و ئەمە بکەینە ستراتیژی پەیڕەوکراو لە لایەن هەموو کۆمۆنیستەکانەوە. فرسەتێک هاتۆتە پێش بۆ کۆمۆنیزم و بزوتنەوەی کرێکاری کە بتوانێ ئەم بزوتنەوە سەرتاسەریە بەهیز و یەکانگیر بکات تا زەڕبەی کۆتایی خۆی بوەشێنێ لە دەسەڵات هەم لە عێراق و هەم لە کوردستاندا.

تا مەسەلەی قەومی توانای کاریگەری هەبێ لە سەر هۆشی سیاسی خەڵک لە کوردستان، هەرچەندە ئیستا زۆر کاڵبوەتەوە بەهۆی ئەوەی کە زۆربەی خەڵک هیچ پەیوەندیکی ئەوتۆی بە دەسەڵاتداریەتیەوە نەماوە، ئەبی هەمێشە لە هەوڵدابین بۆ بەرگرتن بە سەرهەڵدانی دووبەرکی و کیشمەکێشی قەومی. خۆپێشاندانەکانی کوردستان نیشانیاندا کە خەڵک دژی هەموو حزبەکانە و ڕاپەڕین مقەرەکانیانی سوتاندن و گەر بواریان هەبوایە لە ناوچەی بادینان وە هەولیریش بەهەمان شیوە ئەبوو، یانی ئەو دابڕانە ڕوویداوە لە نیوان جەماوەر و دەسەلاتی بورژوا ناسیۆنالیزمی کورد. لەگەڵ ئەو دابڕآنەشدا ئەبێ هوشیار بین وە نەهێلێن دەمارگیری نەتەوەیی و مەزهەبی هەم لە عێراق و هەم لە

کوردستان، ببێتە ڕێگری بەرەو پێشچوونی ئەم بزوتنەوە کۆمەڵایەتی و سیاسییە گەورەیە. لە کۆتاییدا، جەخت لە سەر ئەوە ئەکەمەوە کە پێویستە شێلگیرانە لە خەباتدا بین کە ئەم پرۆسەیەی کە عێراق و کوردستانی لەسەرە بەرەو پێشبەرین و پاشەکشەی پێنەکرێ بەهەر هۆیەکەوە بیت لەوانە ژەهراوی ناسیۆنالیستی و مەزهەبی و ناوچەگەرییەتی.

١٣ مارسی ٢٠٢١